

to synthesize information, current teaching practices must develop these higher order thinking skills. Geography Textbook formed according to educational aims, program content and pupil's age features enable the ability to develop the pupil's key educational skills through dynamic interactions.

Keywords: *handbook, methodological potential, organization of training, interactive teaching, technologies.*

УДК 372.87

ПІДРУЧНИКИ З ІНТЕГРОВАНИХ КУРСІВ «МИСТЕЦТВО» ТА «ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА» В КОНТЕКСТІ ЦІЛІСНОЇ МОДЕЛІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Л. М. Масол,

*кандидат педагогічних наук,
провідний науковий співробітник лабораторії естетичного виховання,
Інститут проблем виховання НАПН України,
e-mail: lmasol@ukr.net*

У статті висвітлено теоретичні засади особистісно-зорієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, аксіологічного та інтегративного підходів до конструювання змісту підручників з інтегрованих курсів «Мистецтво» та «Художня культура» для загальноосвітньої школи, принципи застосування галузевого вектору дослідження в рамках художньо-освітньої галузі.

Ключові слова: *інтегровані курси, зміст підручників, мистецтво та художня культура, загальноосвітня школа.*

Постановка проблеми. До пріоритетних завдань загальної мистецької освіти та естетичного виховання в контексті особистісно-розвиваючої парадигми належить набуття учнями комплексу компетентностей – ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких. Важливість цього завдання не знижує значущості формування в учнів цінносно-символічної сфери й здатності особистості до художньо-творчої самореалізації.

Аналіз останніх досліджень. У своїх теоретичних і прикладних розробках змісту мистецької освіти ми враховуємо результати досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів з теорії змісту загальної середньої освіти (В. Беспалько, Н. Бібік, С. Гончаренко, В. Краєвський, В. Ледньов, О. Савченко М. Скагін), теорії підручникотворення (Д. Зуєв, Я. Кодлюк, Т. Мартемьянова, Франсуа-Марі Жерар Ксав'є Роеж'єр, А. Фурман, М. Холодна), спираємося на дослідження вітчизняних і зарубіжних авторів, в яких виділяються функції, етапи і складові процесу створення шкільного підручника.

Формулювання мети статті: Висвітлення теоретичних засад та багаторічної експериментальної практики з розробки й впровадження підручників з інтегрованих курсів «Мистецтво» та «Художня культура» для усієї вертикалі шкільної освіти від початкової до старшої профільної школи.

Основна частина. Навчальна книга як система дидактично упорядкованої інформації складається з різних видів знань про природу, суспільство, техніку, людину, мистецтво. Проте кожна з перелічених галузей знань має свою специфіку, яка детермінує пріоритетність того чи іншого виду діяльності. Зокрема, предмети мистецтва, окрім художніх знань і вмінь включають досвід творчої діяльності та емоційно-ціннісного ставлення, які є провідними для цієї освітньої галузі й зумовлюють зміст підручника, логіку викладу навчального матеріалу, також вибір структур, ізоморфних моделі змісту – автономно-предметної чи інтегративної.

Конструювання підручника з мистецтва починається з обґрунтування концептуальних засад і адаптації художньої інформації через дидактичні механізми й процедури відбору та структурування навчального матеріалу. Концепція нової редакції стандартів шкільної мистецької освіти та нових навчальних програм ґрунтується на особистісно-зорієнтованому, компетентнісному, аксіологічному, діяльнісному та інтегративному підходах, що передбачає їх реалізацію насамперед через зміст підручників. Саме підручник і робочий зошит разом з довідковою літературою і комп'ютерними засобами складають сучасний дидактичний комплекс.

Особистісно-зорієнтований підхід забезпечує розвиток в учнів індивідуальних художніх здібностей (музичних, образотворчих, театральних), художньо-творчого потенціалу особистості. Активність пізнання і мислення, душевно-емоційної і діяльно-практичної сфери людини завжди детермінована внутрішнім духовним світом, діалогом із самим собою, актуалізацією світоглядних цінностей. «Привнесення смислу» до будь-якого моменту життя робить людину людиною. А мистецтво дає змогу особистості засвоїти унікальні смисли людства і створювати свої власні.

Компетентнісний підхід сприяє формуванню ключових, предметних і міжпредметних компетентностей, насамперед загальнокультурних і художньо-естетичних.

Аксіологічний підхід має на меті активізувати в учнів емоційно-ціннісний досвід на основі усвідомлення ними художніх цінностей та естетичних ідеалів людства. Не варто забувати, що мистецька освіта входить до гуманітарного циклу, а гуманітарна культура передбачає домінування мислення, що продукує не лише логічні абстрактні конструкції, а насамперед особистісні духовні смисли. Ці смисли народжуються невід'ємно від емпатії, рефлексії, а не суто раціонально, як в освіті поза межами гуманітарного поля. Аксіологічний підхід до змісту мистецької освіти передбачає опанування учнями принципами, нормами, способами, уміннями міжкультурної комунікації у процесі ціннісної інтерпретації художніх текстів.

Діяльнісний підхід спрямований на розвиток художніх умінь і здатності застосовувати їх у навчальній та соціокультурній практиці. Загальна мистецька освіта має передбачати не тільки виховання грамотного споживача художніх цінностей (перцепієнта), а й розвиток «авторської здатності», тобто спроможності виступити ініціатором того чи іншого мистецького задуму, втілювати його у власній діяльності, бути оригінальним у її презентації.

Інтегративний підхід виражається в акцентуванні взаємодії різних видів мистецтва в межах освітньої галузі та пошуку міжпредметних зв'язків з предметами інших освітніх галузей, інтеграції навчання мистецтв із соціокультурним середовищем.

Концептуальна ідея розроблення змісту освітньої галузі мистецтва – цілісний художньо-естетичний розвиток особистості на основі взаємодії різних видів мистецтва і координації знань, умінь і уявлень, набуття яких необхідне для формування у свідомості учнів поліхудожнього та полікультурного образу світу. Така якість, як **цілісність** мистецької освіти (метапринцип) реалізувалася завдяки принципам **наступності, послідовності й безперервності** змісту освітньої галузі й передбачала:

- 1) цілісність у *вертикальному вимірі* -запитання і завдання для повторення і закріплення матеріалу;
- запитання і завдання для встановлення зв'язків, аналогій і паралелей між художніми фактами і явищами;
- завдання для самостійної роботи репродуктивного характеру;
- запитання і завдання евристичного і творчого характеру, що стимулюють самостійний пошук, мислення, дискусії, творчу діяльність;
- завдання ціннісно-орієнтаційного емоційно-сислового спрямування;
- запитання і завдання для самоконтролю і самооцінки;
- завдання для роботи в парах, в групах, колективних проектах.

Розроблена система запитань і завдань має на меті подолання стереотипів пасивного засвоєння художньої інформації і спонукати учнів до роздумів і міркувань, діалогу, співтворчості, критичних і оцінних висловлювань щодо неоднозначних і суперечливих фактів і явищ мистецтва і культури.

Висновки. Узагальнюючи теоретичні та експериментально-прикладні аспекти проблеми створення вітчизняних інтегрованих підручників з мистецтва та художньої культури в контексті цілісності шкільної мистецької освіти, можна стверджувати, що при конструюванні їх змісту (основний і додатковий тексти, візуальні та нотні ілюстрації, апарат орієнтування, засвоєння й оцінювання) необхідно враховувати поліфункціональність навчальної книги для школярів загалом і поліхудожню спрямованість розглянутих підручників зокрема. Це дає змогу зберегти специфіку базових (музичне, візуальне мистецтва) і додаткових (синтетичні мистецтва) компонентів інтегрованого підручника з одночасною акцентуацією універсальних складових нової дидактичної цілісності.

Принадібно зазначимо, що розробка і впровадження інтегративних курсів не передбачає зникнення предметного вивчення мистецтв у загальноосвітній

школі, адже вони впроваджуються в практику на паритетних засадах, і кожна з цих двох моделей має як свої недоліки, так і свої переваги. На нашу думку, в галузі педагогіки мистецтва має панувати «золота середина», яка дасть змогу уникнути крайнощів як традиційного предметоцентризму (виключно автономне викладання), так і механічного, стихійного об'єднання різних видів мистецтва без конкретної дидактичної мети й відповідного науково-методичного обґрунтування.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Ґрунтовного дослідження потребує проблема створення та впровадження у загальноосвітні навчальні заклади електронних підручників з мистецтва, насамперед для основної і старшої школи, адже вона ще й досі не має вирішення у вітчизняній педагогіці. Це дасть змогу подолати один суттєвий недолік: недостатньо якісну поліграфічну базу підручників з мистецтва.

Масол Л. М.

УЧЕБНИКИ ПО ИНТЕГРИРОВАННЫМ КУРСАМ «ИСКУССТВО» И «ХУДОЖЕСТВЕННАЯ КУЛЬТУРА» В КОНТЕКСТЕ ЦЕЛОСТНОЙ МОДЕЛИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье освещены теоретические основы личностно-ориентированного, компетентностного, деятельностного, аксиологического и интегративного подходов к конструированию содержания учебников интегрированных курсов «Искусство» и «Художественная культура» для общеобразовательной школы, принципы применения отраслевого вектора исследования в рамках художественно-образовательной отрасли.

***Ключевые слова:** интегрированные курсы, содержание учебников, искусство и художественная культура, общеобразовательная школа.*

Masol L. M.

TEXTBOOKS INTEGRATED COURSES ON «ART» AND «ART CULTURE» IN THE CONTEXT OF A HOLISTIC MODEL OF ART EDUCATION

The article deals with the theoretical foundations of personality-oriented, competent, activative, axiological and integrative approaches to designing content textbooks integrated courses «Art» and «Art Culture» for secondary school, the principles applying to the industry vector of research in the art-educational field.

***Keywords:** integrated courses, content textbooks, art and art culture, secondary school.*